

Дзітмарціца мастацтва

Год выд. 32-1
№ 16 (1961)
25 лютага 1961 г.
АТРОРАК
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННИКАУ БССР

У гэтым нумары

ПАЗЫЮНЫЯ «АГЕНЬЧЫКА» ГУЧАЦЬ З МІНСКА ● ТВАЁ ЗАХАПЛЕННЕ... А ЧАМУ ТОЛЬКІ ТВАЁ? ● ПАРК ЗАПРАШАЕ НА СВЯТА ЗІМЫ ● ДОБРЫ ПРЫКЛАД ВРЭСТ-ЧАН ● БАЛГАРСКІ ГОСЦЬ ПРА БЕЛАРУСЬ ● НАТАТКІ СА ШКОЛЫ МАСТАЦКАГА Выхавання ● «ВЯРОЗКА». ГОД 1963. ● АПАВЯДАННІ ЯРАСЛАВА ПАРХУТЫ ● НОВАЕ ПРА ЛЕРМАНТАВА

СТО ПЕРШЫ «АГЕНЬЧЫК» — МІНСКІ

О боях-пожарицах. О друзьях-товарищах. Где-нибудь, когда-нибудь мы будем вспоминать...

У «Агеньчыка» ўдзельнічалі генерал-маёр запаса Герой Савецкага Саюза Г. Іванов, сыны Герояў Савецкага Саюза — малодшы сержант Наўбаба і радчы Вайны, беларусы паст М. Тані, народная артыстка СССР Д. Алесандрова, беларускі кампазітар У. Алоўнікаў і іншыя. На гэтым здымку вы бачыце пісьменніка С. Скірнова (у цэнтры) на мінскай «Агеньчыку» спрод былых абаронцаў Брэсцкай крэпасці.

АБАРОНЦАМ РАДЗІМЫ

Цесная дружба звязвае работнікаў культуры і навуку Беларусі з савецкімі ваякамі. У гонар 46 гадавіны Савецкіх Узброеных Сіл і 20-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў дзеячы беларускай літаратуры і мастацтва, вучоныя, журналісты прынялі абавязацельства правесці шасцімесячнік ваенна-шафскай работы.

Работнікі культуры, навуку, пісьменнікі і журналісты выступаюць у вайсковых частках з гутаркамі аб поспехах савецкага народа ў будаўніцтве камунізму, з робяць творчыя справаздачы перад ваякамі, паказваюць свае новыя работы, наладжваюць выступы. Прэзідыум Беларускага рэспубліканскага камітэта работнікаў культуры падтрымаў гэтую ініцыятыву і зацвердзіў вялікі план мерапрыемстваў шасцімесячніка.

Шасцімесячнік пачаўся паспяхова, — кажаў у гутарцы з карэспандэнтам газеты «Літаратура і мастацтва» старшыня рэспубліканскай ваенна-шафскай камісіі І. Герман. — Напярэдадні 46 гадавіны Савецкай Арміі артысты фільмароніі, рэспубліканскія музычныя і харазграфічныя калектывы, студэнты мастацкіх навучальных устаноў выдзілі ў вайсковыя часткі са спецыяльнымі канцэртамі-сустрачаннямі.

23 лютага шафскае паказвае для ваякоў наладзілі тэатры рэспублікі, Мінскі цырк.

Брыгада беларускіх кампазітараў, артыстаў фільмароніі, тэатра оперы і балета сустраля святна на граніцы, дзе прывяла рад выступленняў. «Дзень адважных дзяўраў» наладзіў для салдат, сержантаў і афіцэраў Беларускай ваеннай арміі Мастацкі музей БССР. У акружванні. Доме афіцэраў 23 лютага адбыліся тры шафскае сустрачання. Канцэрты для ваякоў даі артысты Тэатра оперы і балета, оркестр Беларускага радыё і тэлебачання. Дзеячы мастацтва прынялі ўдзел у канцэрце для дэлегатаў арганізацыі камсамольскай канферэнцыі.

Некалькі сюецх сустрач з ваякамі правялі ў мінулым годзе беларускія пісьменнікі. Многія пісьменнікі і журналісты рэспублікі сустракаліся з салдатамі, сержантамі і афіцэрамі ў дні падрыхтоўкі да юбілею Узброеных Сіл і ў дні святна.

Галоўнае Палітбюро Упраўлення Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту адзначыла беларускую работу, якую зрабюць дзеячы культуры па ваеннаму шафству.

ВЕЧАР ПАМЯЦІ ВАЛЯНЦІНА ТАУЛАЯ

Беларускія пісьменнікі, прадстаўнікі грамадскай, сярбы, сваякі Валянціна Таўлая сабраліся 22 лютага, каб ушанаваць памяць вытанга беларускага паэта. Вечар ажурў уступным словам М. Лужані. У успамінамі выступілі паліччыкі Таўлая па падольнай барацьбе ў былой Заходняй Беларусі Я. Міско, П. Пестрак, М. Архана, С. Анцэў. Аб укладзе Таўлая ў беларускую паэзію, пра Таўлая—грамадзяніна і пісьменніка гаварылі Я. Вярна, Р. Шырма, А. Бажко, Кртык У. Калеснік, які прапанаваў на даследаванне пра творчасць паэта, расказаў аб сустрачы з людзьмі, якія асабіста ведалі яго.

На вечары выступіла таксама жонка паэта Л. С. Таўлай.

Вечар скончыўся выступленнем Дзяржаўнай акадэмічнай харавай капэлы БССР.

У ЧАЛАВЕКА— ЦІКАВАЕ ЗАХАПЛЕННЕ

У КВАТЭРЫ інжынера—неналькі акварыумаў, на паліцах кніжнай шафы—літаратура пра насельніцтва рэк, азёр, мораў; мастак калекцыяніруе старадаўнія манеты, медалі, фатаграфіі сярэднявечнай зброі; найбагацейшую бібліятэку па тэатральным мастацтве сабраў машыніст партальнага крана. Гэта мае суседзі па лесвічнай пляцоўцы. Гэтымі днямі я быў сведкам спрэчкі паміж імі: ці можна лічыць іх захаленні грамадскай прафесіяй. Машыніст даказаў — можна, і аргументаваў гэта так: калі тэра, ён можа прачытаць лекцыю, напрыклад, пра відывішчы ў старажытным Рыме або пра творчасць Аркадыя Райкіна. Інжынер быў іншай думкі — у нас у горадзе хапае прафесіянальных лектараў і іх захалення суджана застача толькі захаленнімі. Спраўды, што расказаваў недасведчанаму чалавечу калекцыя манет або медалюў?

Я тады ўспомніў свайго маскоўскага выкладчыка С. Плючара (пра яго яндэна агенства друку «Новости» апублікавала цікавую карэспандэнцыю). Сямён Рыгоравіч таксама заўзяты калекцыянер, але ў яго гэтае захаленне даўно стала другой прафесіяй. Яго хатні музей адкрыты для ўсіх, хто жадае, у яго знаходзіцца час і жаданне расказаць кожнаму што-небудзь цікавае і карыснае. А летась ён нават пачаў даследаваць не прывычнае рускім знакам вайсковага адрознення.

Асабістае захаленне становіцца грамадскай прафесіяй вельмі часта. Для гэтага неабходна жаданне, на-першае. А па-другое, патрэбен штуршок зверху, дапамога. У Гомельскім Палацы культуры чыгуначніка У. І. Леніна па індэлях збіраюцца калекцыянеры. Ім адведзены пакой, у ім заўсёды людзі. Але для наведвальнікаў гэтага пакоя, наколькі я ведаю, ні разу не была прачытана лекцыя або паказан кінафільм аб мастацтве калекцыянавання (а гэта таксама своеасаблівае і цікавае мастацтва); ніхто ніколі не рабіў спробы ўцягнуць гэтых захопленых людзей у грамадскую работу, блізка ім, ніколі не было выстаўкі іх экспанатаў, на якой яны самі былі б і экскурсантамі і лектарамі, а народы, я думаю, там хапала б.

Па сутнасці яндэльныя сустраччэ калекцыянераў ператварыліся ў неарганізаваны рынак, на якім адбываюцца абмены, купляюцца і прадаюцца экспанаты з калекцыі. І гэта, вядома, тэра, але гэтага вельмі мала, калі ўлічыць усе магчымасці захаленнага занітку — калекцыянавання.

Захаленне — гэта толькі першы крок да грамадскай прафесіі. Яно да пэўнай веды па тым ці іншым пытанні, і тэра паклапаціцца пра тое, каб гэтыя веды сталі здабыткам шырокага кола людзей. Сёння другая, грамадская прафесія чалавека — дабра не рэадасць. Муляр іграе ў народным тэатры, інжынер чытае лекцыю па эстэтыцы, акцёр — радыёаматар-кароткахвалевік. Але на жаль, вельмі часта гэты вынік асабістай ініцыятывы. Сур'ёзнае і сістэматычнае навучанне людзей, побач з асноўнай, грамадскай прафесіяй выдзечна ў нас пакуль што не часта. Іншы раз лічыць так інжынер, напрыклад, рэдагуе нацценную газету — значыць, ён мае другую прафесію. Але яна была дадзена яму прастай большасцю галасоў на сходзе і пасля заканчэння тэрміну паўнамоцтваў ён забываецца пра яе. Так бывае часта, можна прывесці шмат прыкладаў. Грамадскае даручэнне, або, як кажуць, нагрузка — гэта не грамадская прафесія. Толькі добрае спалучэнне асабістага захалення з грамадскім даручэннем, на маю думку, можа выхавана ў чалавека грамадскую прафесію. Вядома, пры гэтым тэра

меш на ўвазе, што і асабістае захаленне павіна быць вартым савецкага чалавека.

Наш час, наша жыццё абвергла афарызм Казьмы Пруткава аб тым, што спецыяліст падобны на флюс — ён заўсёды аднабок. Яўна мажа адной спецыяльнасці для будаўніка камунізму. Усе часцей мы чуюм аб добрых пачынаваннях. То тут, то там вучні прафесіянальна-тэхнічных вучылішчаў, студэнты тэхнікумаў і вчу разам са спецыяльнасцю атрымліваюць грамадскую прафесію. У гэтым сэнсе павучальнае і карыснае пачынанне грамадскіх арганізацый Гомельскага тэхнікума Міністэрства шляхоў зносін. Тут на грамадскіх асновах працуе ўніверсітэт грамадскіх прафесій, якім кіруе выкладчык І. Бабушкін. Вучачь юнакоў і дзяўчат — будучыя паравознікі і эканамістаў, пучейцаў і будаўнікаў спраўды карысна і вельмі патрэбна справа. Ва ўніверсітэце тры факультэты — агітараў і дакладчыкаў, рэдактараў і афарміцеляў насценных газет, кінафотамаатараў. Слухачам даюцца не толькі неабходныя веды, але ў іх выхоўваецца любоў да свайй другой прафесіі. Вынікі хутка дадзі сабе знаць — студэнты ўжо пачаюць вядуць вядуць грамадскую работу на стала дзеючым арганізмам, маскоўцы і добра афармленыя насценныя газеты тэхнікума, работы фотамаатараў — гэта дэталі жыцця і спраў студэнтаў. Ва ўніверсітэце грамадскіх прафесій цалкам займаецца больш палавіна ўсіх студэнтаў тэхнікума і колькасць слухачоў з кожным днём расце. Наматочная мэта — даць кожнаму выпускніку другую прафесію — пад слух калектыву тэхнікума.

Кіраўнікі ўніверсітэта грамадскіх прафесій шмат робяць для таго, каб выпускнікі мелі шырока аднававаны і дасведчаныя людзьмі. Тут арганізуюцца сустраччэ з перадавымі рабочымі — членамі брыгад і ўдарнікам камуністычнай працы, абмяноўваецца новай кнігі і кінафільмы, робіцца цікавыя экскурсіі. Выкладчыкі — людзі самі захопленыя, служачы арым прыкладам для слухачоў. Выпускнікі тэхнікума, прыйшоўшы на вытворчасць, не будзе чакаць, пакуль яму дадць нагрузку — ён сам прапачыць яе, бо яна будзе адпавядаць яго тэсту і ведам. І працаваць ён будзе з прыемнасцю.

Спраўдным цэнтрам падрыхтоўкі людзей грамадскай прафесіі могуць і павіны стаць клубы і Палацы культуры. Лепш за ўсё справы ідуць пакуль што з уагонем самадзейных акцёраў, музыкантаў, спевакоў і танцораў — у іх, як правіла, ёсьць вопытныя кіраўнікі. Яны ядзэ студыі можа на сустраччэ у клубах? Зродку — выяўленчую, гурток крою і шпчыця... Вельмі мала, і абмяноўваючыся гэтым, Палац культуры яўна спрахача і абоднае свае функцыі.

Пры Палацы культуры Гомельскага шклязавода Імя М. В. Ламанова другі год працуе школа грамадскіх прафесій. 35 яе выпускнікоў ужо атрымалі пасведчаны грамадскіх інструментаў па фізкультуры, масавай забавінак, бібліятэкараў. Сяста арганізавана аддзяленне мастакоў-плакатыстаў. І тут заняты на грамадскіх асновах праводзяць работнікі Палаца культуры — Н. Лосева, Р. Сіманова, Р. Кіцова, М. Карпенка.

Факультэт грамадскіх прафесій працуе і ў Гомельскім педагагічным інстытэце.

Вось тры цэнтры, дзе людзей вучаць грамадскай прафесіі. Але гэтага вельмі мала для такога вялікага горада, як Гомель. Вда яшчэ і ў тым, што ўніверсітэт, шко-

ла і факультэт грамадскіх прафесій працуюць адасоблена, не пераімаюць адзін у аднаго вопыт, вельмі рэдка запрашаюць да сабе кваліфікаваных лектараў.

Настаў, відаць, час пачаць пра стварэнне метадычнага цэнтру (вядома, таксама на грамадскіх асновах), які мог бы дапамагачь ужо існуючым школам і ўніверсітэтам і садзейнічаць іх узнікненню. У такі цэнтру прыйшло б шмат людзей, і кожнаму па здольнасцях і ўменню знайшлася б работа.

Накіроўванне Індывідуальных творчых здольнасцей на карысць Радзімы — адна з характэрных рыс нашага часу. Многія людзі маюць сёння грамадскую прафесію. Але, апрача добра арганізаванай арміі народных кантраляроў, працуюць яны ў асноўным разрознена і паасобку. Мне даводзілася нават чуць такую думку: грамадская работа — гэта справа пенсіянераў, у іх, маўляў, шмат вольнага часу. Так, ветэраны-пенсіянеры вядуць сёння вельмі вялікую грамадскую работу і гэтым паказваюць часта прыклад моладзі. Я ведаю, напрыклад, як ністэма змагацца за аясненне горада з тэхніцкімі працамі Ф. Бардзейчык, колды працы і нахнення ўклала ў арганізацыю падцягача музычнага гуртка М. Рут... Прыкладу мноства. Іх вопыт неадзінакі, іх даламога патрэба не адзінакі, іх прыклад варты перайняць. Справа гонару кожнага савецкага чалавека з'яўляецца праца на карысць Радзімы, праца дзеля нашай будучыні — камунізму. І работа па другой, грамадскай, прафесіі — гэта ўжо звычайнае камуністычнага грамадства. Са школьнай парты тэра выхоўваць імкненне быць максімальна карысным Радзіме.

...У адной з гомельскіх школ некалькі гадоў назад быў арганізаваны гурток на навучанню дзяччэ музыцы. Ініцыятарам яго арганізавалі і кіраўніком была пажыллая жанчына — пенсіянерка. З цягам часу гурток стаў лепшым у горадзе і тады яго кіраўнік — жанчына энергійная і ініцыятываўшая — вырашыла, што тут ужо могуць абсясці без яе дапамогі, і пачала арганізавачь такі ж гурток у другой школе. Месца кіраўніца заняла маладая жанчына, яндэўная выпускніца музычнага вучылішча. Але яна за тую ж работу, якую яе папярэдніца рабіла на грамадскіх асновах, атрымала меншы грошы. Фармальна, магчыма, усё правільна — чалавек за работу атрымлівае зарплату. Але ж гэтая работа не асноўная для яе (яна нядрэжны педагог і працуе ў музычнай школе), не патрабуе ад яе вялікіх намаганняў (ранейшыя кіраўнікі вельмі многа яй магае). Ідэю маладому спецыялісту нічога не гаворыць бескарыслывая работа яе старэйшага таварыша? Грамадская работа — гэта знак давер'я і паварі таварышаў.

Побач з падрыхтоўкай грамадскіх спецыялістаў час, мне здаецца, павіна быць і пра іх, якіх так можна сказаць, уладкаванне на працу. Магчыма, тэра выдываць спецыяльны дакумент аб набыцці грамадскай прафесіі або ў дыпломнае выпускніку тэхнікума ці вчу запісваць яго другую прафесію. Ва ўсім разе, той, хто скончыў грамадскіх прафесій, не павінен быць пакінуты на волю лёсу. Любоў і цікавасць да грамадскай працы ўмяноўваецца толькі ў самім працэсе работы. Слова «грамадская работа» маюць толькі адзін сэнс — работа для грамадства, а значыць і для сабе. Гэта вельмі адказная работа. І рыхтавацца да яе тэра сур'ёзна і ўдумліва.

Д. РАДЗІНСКІ.

Гісторыя рускага кнігадрукавання цесна звязана з беларускай зямляй. Як у нашай рэспубліцы будзе адзначана 400-годдзя рускага кнігадрукавання? Гэта пытанне карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва» задаў начальніку Упраўлення кніжнага гандлю Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па друку С. Партычкі.

— Юбілейныя мерапрыемствы пачаўся ўжо, — кажаў С. Партычкі. — Яшчэ ў пяць мінулага года Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па друку, Міністэрства культуры БССР і Прэзідыум Акадэміі навук БССР прынялі сумесную пастанову аб правядзенні юбілею. У Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя У. І. Леніна, бібліятэцы імя А. М. Горькага ажурты выстаўкі старажытных і новых кніг, часопісаў, графікі і плаката. На выстаўках паказаны поспехі паліграфічнай

прамысловасці нашай краіны, савецкага кнігадрання, кніжнага гандлю і бібліятэчнай справы. Выстаўкі ажурты таксама ў абласных, гарадскіх, раённых і сельскіх бібліятэках.

Многія чытачы — аматары кніг, відаць, ужо заўважылі спецыяльныя вітрыны, якія абсталяваны ў кніжных магазінах сталіцы. Спалішося на вопыт кніжнага магазіна № 6 (загадчык А. Мархалевіч). Тут побач з кнігамі, якія выйшлі з друку, на вітрыне можна ўбачыць спіс літаратуры, на якую магазін прымчае папярэднія заказы. Гэта кнігі Е. Каржыжкіна «Першадрукар Иван Федараў», Н. Малыш на «Нарысы па гісторыі кнігавыдвечнага справы ў СССР», А. Сідарава «Гісторыя афармлення рускай кнігі», «Хрестаматія па гісторыі кніг ў РСФСР» і іншыя. Магазін аформіў першыя заказы на гэтыя выданні.

Праўленне Саюза мастакоў і Дзяржаўнага мастацкага музея БССР

ПАЗЫЮНЫЯ «АГЕНЬЧЫКА»

У «Агеньчыку» ўдзельнічалі генерал-маёр запаса Герой Савецкага Саюза Г. Іванов, сыны Герояў Савецкага Саюза — малодшы сержант Наўбаба і радчы Вайны, беларусы паст М. Тані, народная артыстка СССР Д. Алесандрова, беларускі кампазітар У. Алоўнікаў і іншыя. На гэтым здымку вы бачыце пісьменніка С. Скірнова (у цэнтры) на мінскай «Агеньчыку» спрод былых абаронцаў Брэсцкай крэпасці.

ДА СВЯТА РУСКАГА КНІГАДРУКАВАННЯ

У пачатку сакавіка адкрываюць у салон-магазіне выстаўку беларускай кніжнай графікі і экслібрысаў. Выдавецтва «Беларусь» даручана арганізаваць кніжныя выстаўкі на Мінскім тонкасуконым камбінаце і фабрыцы імя Крупскай, у Баранавіцкай цэнтральнай бібліятэцы. Работнікі выдвечнага аблраёна ў Баранавічах на чыткай канферэнцыі кніг, выпушчаныя выдавецтвам у апошнія гады.

З 1 па 10 сакавіка праводзіцца Усеаюзная дэкада кніг, прысвечаная 400-годдзю рускага кнігадрукавання. Дзейнісць ўдзел у дэкадзе прымуць работнікі кніжнага гандлю нашай рэспублікі.

У Мінску, абласных і раённых цэнтрах і-та і-8-га сакавіка наладжывацца кніжныя кірмашы. Кірмашы з даламогай грамадскіх распаўсюджвальнікаў арганізуюць выезды па прамысловыя прадпрыемствы, новабудуецца, у навуцальныя установы, калгасы і саўгасы.

8 сакавіка ў кніжных магазінах Мінска беларускія пісьменнікі сустрачаюцца з пакупнікамі. Сустраччэ з пісьменнікамі, журналістамі, мастакамі адбудуцца таксама ў рабочых і калгасных клубах, у навуцальных установах.

Ва ўсіх школах будучы праведзены гутаркі з дзецьмі «Кніга — крыніца ведаў, чытаць і беражыце кнігу».

400-годдзю рускага кнігадрукавання прызначацца аб'яднанае пасяджэнне вучоных саветаў Інстытута літаратуры, Інстытута мовы і Інстытута гісторыі Акадэміі навук БССР. У Мінску адбудуцца ўрачыстыя сходы прадстаўнікоў грамадскасці, прысвечаныя святву рускай кнігі. У гарадах і вёсках будучы праведзены літаратурныя вечары, канферэнцыі чытачоў, «Дні кнігі».

Аматары кнігі змогуць набыць спецыяльныя нагрудныя значок «400 гадоў рускай кнігі».

І НА ВЕСЦЫ—ЯК У ГОРАДЗЕ

За апошнія тры гады ў Брэсцкай вобласці калгасы пачынаюць будаваць клубы. У большасці выпадкаў — гэта капітальныя, добраўпарадкаваныя будынкі на 350—400 месцаў. У клуб калгасоў «Кастрычнік» Кеманецкага раёна, «Новы шлях» Ляхавіцкага раёна апроч глядзельных залаў, ёсьць фав бібліятэка з чытальнымі заламі, пакой для работы гурткоў. У залах — добрая мабля.

Добрае, з густым афармленнем памешканне клуба — адна з важных рыс умоў для яго паспяховай работы.

Сёння амаль кожны калгас рэспублікі мае свой клуб, бібліятэку.

Разам з тым, у культурным будаўніцтве на вёсцы ўсё яшчэ ёсьць нямаляе недахопу, невырашаных пытанняў і цяжкасцей. Пераважна большасць клубоў, на будаўніцтва якіх выдаткаваны вялікія сродкі, не прыстасавана для паказу спектакляў пра-

фесіянальных мастацкіх калектываў, для шыроказакранага кіно.

Клуб калгаса імя Калініна Бабруйскага раёна, будаваны на цэнтральнай сядзібзе, на першы погляд можа спадабацца: прыгожы, добры будынак, шмат святла, вялікая зала. Але ў ім, аказваецца, няма фав, гардэроба, чытальнага залы, пакою для адначыня і работы гурткоў, сцана недастаткова глыбокая. У клубе па проціпажарнай меркаванню не глыбока паштэцы кінастацыянарную ўстаноўку.

Так, на жаль, будуюць у многіх месцах, улічваючы патрэбы толькі сённяшняга дня. Заўважна кіраўнікі калгасоў глядзяць на клубы, як на месца, дзе можна паказаць фільмы і праводзіць сходы. А жыццё ж настолькі патрабуе, каб калгасы мелі свае музеі, бібліятэкі, планетарыі, аматарскія кінастудыі. І будавець асяродкі культуры сёння тэра з улікам гэтых новых патрабаванняў.

Клуб у вёсцы—гэта і народны тэатр, і ўніверсітэт культуры, і кіназала, і бібліятэка. Апроч таго, пры ім абавязкова павіна быць памешканне для заняткаў фізкультурай і спортам. Такіх клубоў у рэспубліцы пакуль неадзвычайна мала. І выклікае трывогу, што карызнага пералоמו, каб будавець па-новаму, яшчэ не назіраецца. Мала таго, у некаторых раёнах (Лепельскі, Кіраўскі і іншы) непадалёку адзін ад аднаго па прымацы некаторых кіраўнікоў будуюць свае клубы-карпкі і калгасы, і саўгасы, і цэгельны завод, і торфянапрадпрыемства, і лягсас. Якое гэта неразумнае выдаткаванне сродкаў!

Большасць новых клубных будынкаў мае непрыяжны выгляд, безгустоўнае архітэктурнае ўпрыгожванне. Будаўніцтва вядзецца па старых і аднастайных праектах, а то і зусім без праектаў, як гэта было зроблена ў аддзяленых саўгасах «Бабруйска».

Мець у кожным саўгасе і калгасе добраўпарадкаваны Дом культуры на цэнтральнай сядзібзе, а ў кожнай паловадчай бядзеце і аддзяленні саўгаса клуб—гэта задача яшчэ пакуль не вырашана. Некаторыя старшыні калгасоў адылі пад брыгадным клубы не прыстасаваныя памешканні. Так,

напрыклад, зрабіў старшыня калгаса «Беларусь» Бабруйскага раёна Рыгор Сакун. У калгасе па сутнасці няма клуба нават на цэнтральнай сядзібзе.

Яшчэ горш з асяродкамі культуры ў саўгасе рэспублікі, дзе клубы амаль што не будуюцца.

Можна прывесці і рад іншых фактаў, якія сведчаць пра значны недахопы ў будаўніцтве культасветустановаў на вёсцы. Час прыняць неадкладныя меры, каб палепшыць матэрыяльную базу сельскіх устаноў культуры.

Жыццё паказала, што на цэнтральнай сядзібзе калгасоў і саўгасоў неабходна будаваць дамы культуры на 500—600 месцаў, а ў брыгадах, аддзяленнях — на 150—200. Ва ўсіх выпадках гэта павіны быць будынкі з максімальна выгодай для работы. І што ажно тэра бачыць перспектыву ў будаўніцтве, зрабіць рацыянальнай сетку сельскіх культасветустановаў. Які будынак рабонструаваць, які пашырць або перамастаць, дзе будавачь навае — усё гэтыя пытанні патрабуюць неадкладнага вырашання.

Зразумела, што тут не абсясціся без планаў перспектывага будаўніцтва. Такі рэальны план, напрыклад, зацвердзіў Бортнікуўскі сельскім Саветам Бабруйскага раёна. Праўда, падобныя планы прымаўся раней многімі калгасамі, сельсаветамі, нават раёнамі. Але ў большасці выпадкаў гэтыя планы экзэлісіся нявыкананымі.

І рачуў у будаўніцтве сельскіх асяродкаў культуры тэра кіраваць найстражэйшай эканаміяй. Шлях да гэтага—дасканлы праект, выкарыстанне таных (у першую чаргу—маскоўных) матэрыялаў, шырокае прыцягненне да будаўніцтва грамадскасці.

Зусім зразумела, што правільнае выкарыстанне праектаў і іх ажыццяўленне магчыма толькі ў тым выпадку, калі планы будаўніцтва на вёсцы будучы каардынавацца і кантралявацца нейкім адным органам.

К. ЦЭЛІКАВА.

НІДЗЕЛЯ 23 лютага будзе незвычайнай: і свайй урачыстасцю — адзначацца ўсенароднае святна Дзень Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту, і свайй іскрыстай радасцю — у парках Беларускай сталіцы міначе весела спраўляць традыцыйнае Святна зімы.

...Спіць зямля пад мяккай белаай коўдрай. У маўклівым строгім маўчанні стаяць задурачаныя снегам высокія стромкія сосны ды ёлкі. Але ў парках імя Горькага і Чалюсцінцаў па-незвычайнаму шумна і весела. Народу прыйшло столькі, што, злавеша, і ўлетку не збіралася гэтулькі людзей.

Сама людзі: было на ставнімі «Тройкі», на полі масавых гуляняў, ля атракшэнаў і ў дзіцячым гарадку. Весела звіняць бомы на тройках коней, упрыгожаных стужкамі, кветкамі, рознакаляровымі шарамі. Дзюнацы зваонікія весні, залорныя частушкі. Гэта спяваюць тыя, хто адпраўляецца ў вясёлае падарожжа на стромках, а іх у гэты дзень прапавала вяселі. Ажурты пакаціцца было столькі, што ўтварылася нават доўгая чарга.

З Рэспубліканскай мастацкай выстаўні. В. ДАНЕНКАУ «Наташа» (гравюра).

60 АГІТАРАУ

У Іўеўскай раённай бібліятэцы аформлены плакат «Хімія — на дзёныя саюзнікі». Бібліятэчныя работнікі склалі картатэку «Літаратура аб Вялікай хіміі». У калгасе і саўгасе вытворчага ўпраўлення з гутаркамі аб інтэнсіфікацыі сельскай гаспадаркі выступаюць завіх 60 агітараў. Сярод іх — настаўнікі, работнікі культуры. М. КАРЖУЭУ.

НА КОНКУРС ІМЯ БАХА

З 24 мая па 6 чэрвеня ў Лейпцыгу будзе праводзіцца конкурс імя Іаган-Себастьяна Баха. У конкурсе прымуць удзел саветнікі музыканты. Да ўдзелу ў конкурсе дэдуцыю і саліст Беларускай дзяржаўнай філармоніі арганіст Алег Янчанка.

НА СТАРОНКАХ ПЕРЫІДЫЧНАГА ДРУКУ

На старонках перыядычнага друку, па радыё і тэлебачанні часта паведамляюцца пра выхад новых кніг, даюцца на іх кароткія рэцэнзіі і аналізы. Гэта прыводзіць у бібліятэку чытача з пэўнай заяўкай на тую ці іншую кніжку, якая выйшла ў свет. А чытач сёння значна вырас. Ён не той, што, скажам, быў учора. Гэта — слухач універсітэта культуры і сельскагаспадарчых ведаў, завіхнік вышэйшай навукавай установы, чалавек, які піша дэспічэжы, самадзейны артыст і ён жа майстар высокіх ураджаў, будучы накаралнік вышэйшых космасу і непраўдзім. Гэты чытач жыве і працуе ўсёды: на будоўлі, у калгасе, у саўгасе, на прадрывстве, вучыцца ў школе. І ён часта на паліцах сельскіх ды і раённых бібліятэк не знаходзіць кніжкі, неабходнай для працы і вучобы, для новых творчых пошукаў.

БІБЛІЯТЭКА ЗАКАЗВАЕ...

Прапаганда літаратуры ў такіх выпадках абавязана заўсёды выкарыстаць сваё гаспадарства. Тут на дапамогу прыходзіць міжбібліятэчны аб'яднанне, або, як прынята яго называць, МБА. Праца яго можна атрымаць нават тым чытачом, які лічыцца бібліятэчнай радзю.

Кожны дзень ідуць такія заяўкі ў буйнейшыя бібліятэкі Мінска. Нашы абласныя бібліятэкі таксама атрымліваюць шмат заявак на кнігі, і заўсёды ў гэтых заявак чытаецца, што кніжка тэрмінова патрабуецца спецыялістам сельскай гаспадаркі або студэнтам-заочнікам.

Знаёмшыся з поштай міжбібліятэчнага аб'яднання і часам проста даючы дазвол, нудна ўсім раённым бібліятэкам і бібліятэкам, напрыклад, кніжкі, якія выйшлі ў Мінску ў імяў асабліва выдатна на паліцах многіх магазінаў гандлёвай сеткі? Думаем — нашошта людзям дарма трыццаць час, сродкі, загружаў работнікаў поштай, калі гэтага лішняга клопату ў свой час можна было лёгка пазбегнуць? Можа, тут вінаваты бібліятэчныя наглядчыкі? Хто ведае! Можа, гэта ён пакідае па-за увагай бібліятэчы і іншыя карысныя выданні, у якіх перадавалі людзі калгасна-вясенні даючы шмат слушных парад жыццёва, механізатарам, спецыялістам сельскай гаспадаркі?

Каб высветліць, хто тут вінаваты, звяртаюцца да загадчыка аддзела Мінскага абласнога бібліятэкара М. Вакмана.

— Калі ласка, загляніце да нас у дзень камплектавання, — раіць ён. — Вы наглядна пераканаецеся, што мы тут ні пры чым.

Камплектаванне літаратуры грамадскіх, раённых і пасялковых бібліятэк абдычаецца раз у месяц. Усе загадчыкі гэтых бібліятэк у пэўны дзень прыязджаюць у бібліятэкар. Тут іх знаёмяць з навінкамі, раіць набываць тую ці іншую кніжку.

Прапаганда літаратуры ніхто не мае права прымуць купіць

ПРА ДЗЯЦЕЙ І ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

За апошнія год — два наш дзіцячы часопіс «Бярозка» значна ажыўляўся. Палепшылася мастацкае афармленне часопіса, аб чым сведчаць ужо нават яго вокладкі, зробленыя малюнкамі, дасціпна, з густам. Багаццём больш разнастайным стаў змест «Бярозкі». Часопіс шырока асветляе жыццё і вучобу піянераў і школьнікаў, у шматлікіх нарысах, замалёўках, рэпартажах раскавае пра іх добрыя справы і паводніны.

ПА СТАРОНКАХ ЧАСОПІСА «БЯРОЗКА»

В. Матэвушава. «На лясной дароце» А. Пыска і некаторыя іншыя.

На жаль, такіх вершаў — вершаў з пэўнымі дзіцячымі характарамі, вершаў дасціпна-ярых, замалёвак, вершаў добрых і цікавых вершаў для дзяцей, як, напрыклад, у А. Барто, С. Маршака, К. Чукоўскага, вершаў, падобных да тых, што з усёй сур'езнасцю адрасуе «таварышам дзецям» Б. Заходэр, — такіх вершаў у «Бярозкі» малавата. Нярэдка тут сустрачаеш з вершамі, у якіх пераважае голая апісальнасць, уяўны пафас, падробка «пад дзяця».

Такі, напрыклад, верш М. Параневіча «Наша зьяна», дзе аўтар піша:

Хай расце ўраднай багаты, Прыслухайце наш жаласны. Каб сказаць: «Вось маласць, Вось што значыць шосты клас!»

Тая ж агульнасць і ў яго «Дубка», якія напісаны толькі дзеля таго, каб сказаць, што растуць на цаліне дубкі, «дуброў палескіх зямлянка».

Невыразныя вершы змяшлі ў «Бярозкі» і іншыя паэты. Можна назваць іх «У поле выйдзі трактар» М. Смагаровіча, «Спірэчка» А. Сербановіча, «Новая частушка» А. Дзержынскага, «Кран» І. Шукіча, «Герой» і «Залача» У. Корбана, «Загар» Э. Валасевіча і інш.

Няма ў гэтых і падобных да іх вершах нашых розных, непадобных, цікавых, непадобных хлопчыку і дзяўчынкам. Няма іх і ў тых вершах, што прысвечаны ўспеху, лету, зіме, вясенню і г. д.

А як жа пананцавала хлапчукам і дзяўчынкам у апаўднёваных і апоўднёвых?

Па-рознаму. У адных творах іх адзіналіц падае мінулага. Ну ды гэты не такая ўжо і блда — абы твор быў цікавы. У другіх жыве сутракаемца з сённяшнімі дзеньмі. З імі — гэта ўжо іншая справа. У гэтым сэнсе ёсць і ўданы, і няўданы.

Герой апаўднёвання Я. Курто «Сябры — побач» — аднагоды чытаць «Бярозкі», сямікласнік. Ваўска Дзімы памёр. А тут новая блда зваллася: жыцця захавала маці. Хлапчук разгубіўся, не ведае, што рабіць, думае нават і кідзе школу, каб пайсці працаваць. Але на падмогу прыходзіць сябры і добрыя людзі.

Валерка прыхаў у пільнерскі лагер не ў настрой: марыў трапіць у Артэ, а трапіў... Усе яму тут не падабаецца, і ён вырашае ўдзячы дадому. Да горада яго падвозіць шафёр. Але рачулка сарвала масток, і яны вымушаны заначаваць ля кастра. Тут шафёр раскавае Валерку нейкую «партызанскую гісторыю, звязаную з кастром». Што пацую хлапчук ад шафёра, не

ПРА ДЗЯЦЕЙ І ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

ПА СТАРОНКАХ ЧАСОПІСА «БЯРОЗКА»

Мы нічога не маем супраць таго, што аўтар раскава менавіта такую гісторыю. Урошце, маглі быць і так. Але пацую прырасці выклікае іншае: тыя шаблоныя прыёмы і сюжэтныя хады, на якіх раз-пораз абываюць аўтары. Вось хлопчык думае кінце школу, пайсці заробляць свой хлеб. Дык нудна абавязкова трэба выцягнуць на сцену зацяганага кавалера дзядзюку Рыгора? Нудна бачыць хворую маці павінен зноў-такі стары доктар і называць хворую Алжэсееўнай? Нудна бачыць старога жаласнага ўрошце, нудна з сабур'ю аднакласніку, які прыйшлі памачыць таварыш, трэба паслаць імяны плаваць драўцы?

У выніку і хлапчук, і дзядзюка Рыгор, і стары доктар, і сама Алжэсееўна атрымліваюць трафарэтнымі, безаблічнымі.

Таня ж Валерка і Федзя з апаўднёвання І. Шукіча «Новыя звеннявы», дужа ўжо лёгка яны мірацца перамажучы. Валерка, які раней панаваў дучаць, раптам стаў звенявым. Думачца, што такія ўвагі і давер'е сабур'ю павінен быць б пэўным чынам уздзеянцём на хлопчыка, прымуць яго задумвацца над сваім паводзіямі і ўчынкамі. Разумейце гэта, вядзь, і аўтар, бо ён прымушае Валерку адмовіцца гуляць у той дзень у футбол і заняцца граматычнай, пасля падпісваюць Федзя на матэматыку. Аднак зроблена гэта вельмі лёгка, без ніякіх унутраных пазываў з боку герояў.

Гэтак жа лёгка прымушае перагнавацца хлапчука, таксама Валерку, Ул. Шахавец у апаўднёванні «Валерка ідзе наперад». Праўда, аўтар паспрабаваў стварыць пэўныя прадпачыны для гэтага пералому ў душы хлопчыка, аднак яны толькі сцвярджаюцца, а не раскрываюцца.

Валерка прыхаў у пільнерскі лагер не ў настрой: марыў трапіць у Артэ, а трапіў... Усе яму тут не падабаецца, і ён вырашае ўдзячы дадому. Да горада яго падвозіць шафёр. Але рачулка сарвала масток, і яны вымушаны заначаваць ля кастра. Тут шафёр раскавае Валерку нейкую «партызанскую гісторыю, звязаную з кастром». Што пацую хлапчук ад шафёра, не

вядома, але тут жа Валерка прымушае рашыце вярнуцца ў лагер, бо «вярнуцца назад і раскава пра ўсё прызначана, які ён быў, што думаў, — для гэтага таксама трэба і рашучасць, і смеласць».

В. Зуб у апаўднёванні «Як Алк і Віця вавалі супраць «нелюба» паступае яшчэ прасцей, а дакладней — прымітывней. Алкі і Віця не падаюцца словы «нелюба» і «забараняцца». Хлапчукі «ваююць» з ім. Што ж, нелюба сама па сабе здума для гумарыстычнага апаўднёвання. Аднак яны рабляюцца? Па прычыну: яны смейшы. Значыць, так: нелюба ёсці марожана. Алкі і Віця з'ядаюць па тры порцы і ходзяць спітавымі. Смешна? У запарку вядзіце таблічка: «З'яроў Не дражніце! Зноў нелюба? Дык вось вам: хлопчыкі поркаюць палкай вярбоду і той плюхае ім на галовы. Смешна? Урошце, хлапчукі на экскурсіі ў лесе расказваюць глядзю з вясамі і ад пухліны сплунуць...»

Ужо калі гаварыць пра гумар, дык куды прыемнай нагадаць апаўднёванне Я. Бганскага «Адзіна дзень Лёні Смольча». Нелюба, вядома, размаўляе на ўроку, але дзе ж тут утрымаецца, калі сабур'ю так замалёва пагяе: «Што б ты зрабіў, каб стаў невідзімай? Ого, што б зрабіў... Але тут голас настаўніка вяртае Лёню ў клас і гэтае вяртанне было куды больш праявітым, чым вяртанне з палёту на касмічным караблі, куды ён, невідзімка, безумоўна трапіў бы. Звычайна, на дзіва часта выпадае з жыцця шматлікіх Лёню Смольчаў, але ў пільнерскіх ён набыў выразнасць, дасціпнасць, і чытачы ад душы смюцца над гора-касманаўтам.

Светлы, харошы гумар у Апаўднёванні з усмешкаю В. Комчанкі, у «Пацымным пытанні» Ул. Гараша, у невялікай камедыі А. Дзядзюкі «Апошняя мера».

Ужо азім пашанцавала нашым хлопчыкам і дзяўчынкам у апаўднёванні Т. Хадкевіча «Давіна пайшла» і «Кішкі-была назка». Яго Янук, Алешка, Ілюк з першага апаўднёвання. Ваўска, Уладзік, Геленка — з другога харошыя, звычайныя вясковыя хлапчукі і дзяўчыны, часам задзірствыя і ганарлівыя ў меру, цікавыя і навульныя, і, як усё дзеці, вядлікі ахвотныя да ўсяго незвычайнага, романтичнага. Яны ні зведана дрэжныя, ні зведана пасля пераывавання добравылі, яны проста жывуць у апаўднёванні сваім дзіцячым жыццём, у сваім дзіцячым свеце, які ўтуляецца ім шырокім, багатым, вельзарным, яны проста смяюцца, сябруюць, сварцяцца, памагаюць адзін аднаму.

Некалькі слоў пра «маленькія аповесці». Хв. Жычка ў «Наваліцы» раскавае павучальную гісторыю Мішы Сачыўкі. У новым мірараёне, куды яны перасялілі-

ся з маці, Міша трапіла ў кампанію Кузі і Варыса. Кузі — абіты трыпу хлапчук, увогле небага, чаргова ахвяра Варыса. Апошні — небяспечны тып. Пашанцагадывы бэйбус нідзе не працуе і не вучыцца, а робіць свой бізнес: з дапамогаю такіх, як Міша і Кузі, прамашляе пустымі бутэлькамі. У гэтай кампаніі Міша трапіла ў розныя непрыемныя гісторыі. Апошняя чытаецца з цікавасцю. Аднак, у чым можна папракнуць аўтара, гэта тое, што ён усім зноў, прамашляе пустымі бутэлькамі. Не зусім удалы, на наш погляд, канец аповесці. Дужа ўжо ён паучальны.

Змест аповесці Э. Карпачова «Падземныя следы» — пошукі Уладзіка і Ромка юнага героя-падпольшчыка, які ў гады вайны мужна змагаўся з ворагам у іх горадзе. Здавалася б, што сюжэт мог сабур'юць маладога аўтара на дэталі. Аднак ён ішчасліва пазбег гэтай небяспечнасці: яго Уладзік і Ромка зусім не юныя шэрлокі Холмсы. Яны — звычайныя школьнікі, і калі чым-небудзь адрэзанаюцца ад сваіх сяброў, дык, мусяць, толькі тым, што вельмі любяць гісторыю. На пасляднім гістарычнага гуртка яны і дэведзіліся пра юнага героя. У часе пошукаў хлопчыкі знаходзіць намятка: заржавелую каску саўвечнага салдата і таго чалавека, якога выратаваў ад смерці юны герой, дэведзіліся, што яго звалі ці Клімам, ці Кімам. Гэтага мала, каб ведаць, хто быў ён, юны герой.

Вельмі арыгінальныя медальі на метале, прысвечаныя датам вядлікіх падзей, Асабліва выразныя рэльефы Юзафа Баслаўскага, прысвечаныя дружбе польскіх і саўвечнага вайны. На выставі экспануюцца тэоры прафесіянальных мастакоў і агітараў. Асноўная тэма работ — гэта аўтар і партызан у барацьбе з фашысцкімі захопнікамі. Мастакі не прыкарошчваюць вайну, яны паказваюць яе як цяжкіе выпрабаванне для наваго ў гэтым пафас карцін Канстанціна Мішчыка «Пад Берлінам — красавік 1945 год», Ежы Краўчыка «За вашу і нашу савабоду» і інш.

Няважліва да фашызму прыкунута палатно Рышарда Скупны «Урок гісторыі». Цёмныя, скурчаныя фігуры гітлераўцаў на фоне бяскарайняй заснежанай прасторы, трагічнае гучанне каляровых кантрастаў, гранічны лаканізм кампазіцыі — усё гэта стварае абгуленыя, амаль сімвалічны вобраз помсты, якая насцілае захопніку. Урок гісторыі для тых, хто бярэцца за зброю, каб занаваўці народы...

Вайну як трагічнае падзею народна паказвае Стэфан Гаравоўскі ў карціне «На пошчупах да Варшавы». Вельмі выразны рытм карціны. Тушыя, чорныя маналіты танку рухоўцца на безабаронцы горада. Карціна — суровае абвінавачванне мілітарызму і ваеншчыне.

Выразныя карціны ў карціне Людвіга Маціе «Мы са спаленых вёсак». Гэты мастак выставіў і рад графічных работ. Колер у яго манатыпны кантрасты, добра выяўляе напружанне стан натуры («Партызанскі партызан» і інш.).

Памочнік ваеннага аташэ пры пасольстве Польскай Народнай Рэспублікі ў Швецыі Саюз, напітан першага ранга Францішак Пілавар адчынае выставу «Бявая і ідэяна саўвечнага вайны».

Фота УЛ. КРУКА.

БРАТЭРСТВА ЗБРОІ

Вельмі арыгінальныя медальі на метале, прысвечаныя датам вядлікіх падзей, Асабліва выразныя рэльефы Юзафа Баслаўскага, прысвечаныя дружбе польскіх і саўвечнага вайны. На выставі экспануюцца тэоры прафесіянальных мастакоў і агітараў. Асноўная тэма работ — гэта аўтар і партызан у барацьбе з фашысцкімі захопнікамі. Мастакі не прыкарошчваюць вайну, яны паказваюць яе як цяжкіе выпрабаванне для наваго ў гэтым пафас карцін Канстанціна Мішчыка «Пад Берлінам — красавік 1945 год», Ежы Краўчыка «За вашу і нашу савабоду» і інш.

Няважліва да фашызму прыкунута палатно Рышарда Скупны «Урок гісторыі». Цёмныя, скурчаныя фігуры гітлераўцаў на фоне бяскарайняй заснежанай прасторы, трагічнае гучанне каляровых кантрастаў, гранічны лаканізм кампазіцыі — усё гэта стварае абгуленыя, амаль сімвалічны вобраз помсты, якая насцілае захопніку. Урок гісторыі для тых, хто бярэцца за зброю, каб занаваўці народы...

Вайну як трагічнае падзею народна паказвае Стэфан Гаравоўскі ў карціне «На пошчупах да Варшавы». Вельмі выразны рытм карціны. Тушыя, чорныя маналіты танку рухоўцца на безабаронцы горада. Карціна — суровае абвінавачванне мілітарызму і ваеншчыне.

Выразныя карціны ў карціне Людвіга Маціе «Мы са спаленых вёсак». Гэты мастак выставіў і рад графічных работ. Колер у яго манатыпны кантрасты, добра выяўляе напружанне стан натуры («Партызанскі партызан» і інш.).

Памочнік ваеннага аташэ пры пасольстве Польскай Народнай Рэспублікі ў Швецыі Саюз, напітан першага ранга Францішак Пілавар адчынае выставу «Бявая і ідэяна саўвечнага вайны».

Фота УЛ. КРУКА.

МАЛЕНЬКІЯ АПАЎДАННІ

— Божы Вы зусім старанкі! — выраваўся ў мяне. Я глядзеў на яго сьвіры, на яго парэзанія рукі. — Колькі вы перажылі, дарэгі, на сваім вачу! Колькі вятроў прашумела над вашымі кучаравымі галовамі. Але выставі вы. Прайдуць... Дрэвы маўчалі...

Калі пачынае нараджацца дзень, да возера чароджа з'яваецца танілава асіні, становяцца ў рад і доўга ўзрушваюцца ў чужоднае змяно лостра. Потым адна адной расчыняюць косы, перашпэваюцца аб нечым сваім, дзясочым, пагавым.

Я ў такіх выпадках выходжу з будана, іду да лясных чараўніц і сяджуся я іх ног. І ў сэрцы маім з'яваецца ціха, добрая заіррасці. Я заірдрожу тх шырай непасрэднасці, маладоці і бяскаротнасці. А яны раскаваюць мне дазволіць казку пра нашу зьяна.

Але сёння не дэведзіла мне даслухаць гэтую казку да казкі. Вечер, які шэздзеся праз усю ноч у прыбарэжных лясніках, сардзіта падляцэў да асінек, сарву заліцтвае адзенне і, парывушы ў шматні, шпурнуў долу.

Я не хачу бачыць іх распрэтанымі. Падняўся і пакрыўці дамоў. Па ўсёй зямлі параскіданы былі лісты недэказанай казкі.

Хто сказаў, што ў сонца няма турбот? За дзень абшло яно намела дарог, пакідаючы на зямлі цяпло, радасць, усмешкі. Пад вечар завітала ў канец нашай вёскі, каб паглядзецца ў лютарына шыбын крайнай жыцця. Потым змяла ў шматні, шпурнуў долу.

Немане стому, выцёрла воблачком свой загарады твар і упала ў зямлю. Ніхто не адважыўся пстрыкнуць яго. Нават калі нудымілівыя цвіркунчы пачалі падаць свае цымбалы, сабравышы капэля на асілцы, прыбегла перапёлка і папярэдзіла:

— Сонці жа Спіць, спіць!... Толькі назаўтра было дазволена маленькаму жэўранку разбудзіць сонца. Не звоніць крыльцо ён узняў яго над зямлёй, каб зноў дарыла цяпло, радасць, усмешкі людзям.

Яны стаялі, абняўшыся, калі дарогі. Яе большыя рукі дэведзілі ляжалі на яго плячах. Чуўся ціхі, прыглышаны шпт. Так гамоняць толькі пасля доўгага рэстання, калі да болю арузула, што аднаму без другога немагчыма існаваць ні хвіліны. Так гамоняць толькі малодцы...

Я набліжаўся. З кожным крокам і маім сэрцы абуджалася дзясочная мелодыя, расла, поўніла, грудзі і раптам...

Advertisement for books: «Чатыры кніжачкі», «Казкі ўяшчова», «Открытия», «Не один». Includes images of book covers and a person reading.

Advertisement for 'Симфония жизни' (Symphony of Life) featuring a person playing a violin.

Advertisement for 'Сонца' (Sun) featuring a person playing a violin.

ЛЕРМАНТАЎ СЯРОД НАС

ПОШУКІ І ЗНАХОДКІ

Вядомыя савецкія пісьменнікі-аўтары дзяржаўных і акадэмічных аўдыа і відеазапісаў, якіх ён сам іх назапісваў, апаляганню Іраклія Андроніка і выдатны акадэмік. За вынаходчы дзейнасць пісьменніку прысвоена званне заслужанага дзеяча мастацтва РСФСР. Іраклій Андронікаў — вучоны, гісторык, літаратуразнаўца, калектар. Амаля трынаццаць гадоў ён прысвяціў даследаванню жыцця і творчасці аднаго з найвялікшых паэту Расіі і ўсёго чалавечства Міхаіла Юр'евіча Лермантава. 150-годдзе з дня нараджэння менавіта аднаго савецкага грамадзяніна па радніку — Сусветнага Савета Міру ў сувязі з гэтай датай у Маскве, у выдавецтва «Художественная літаратура», выходзіць кніга Андронікава пра Лермантава. Ніжэй паведамляем расказвае пра тое, што новае змяшчае ў сабе гэтая праца.

— Кніга мая называецца «Лермантаў. Даследаванні і знаходкі». У значнай сваёй частцы яна пабудавана на матэрыялах, якія знойдзены мною за апошнія два гады і ў друку яшчэ не з'явіліся. А шукаў я іх доўга і пра гэта таксама раскажу ў сваёй кнізе.

Яшчэ пры жыцці паэта адна з яго далёкіх сваячак — яе звалі Александрыйнай Верашчэгай — выйшла замуж за вяртэбурскага дыпламата і, назаўсёды развітаўшыся з Расіяй, пасля таго ў замку Хохберг пабыў Штуртгарт. Яна павяла з сабою вершы юнага Лермантава, яго пісьмы, яго малюнкi, зробленыя паром, алоўкам, акварэлю.

Яшчэ пры жыцці паэта стрыечная сестра Верашчэгай Барвара Ланухіна, якую Лермантаў паштоўна кахаў да апошняй галіцы, перадала на захаванне ў замку Хохберг алоўкі і рукапісы, якія Міхаіл Юр'евіч падаваў ёй. Такім чынам, у Германіі стварылася вялікая калекцыя лермантаўскіх аўтаграфу і малюнкаў.

Пасля смерці Верашчэгай-Хюгель да яе нашчадкаў зварнуўся рускі вучоны — прафесар П. Віскаватаў. Некаторыя лермантаўскія рэліквіі — але далёка не ўсе — былі пазычаны яму ненадоўга з умовай, што ён верне іх. Віскаватаў зняў копіі, а самі рукапісы і малюнкi адаслаў у Германію. Гэта было ў 80-х гадах. З таго часу гэтых матэрыялаў ніхто з рускіх вучоных не бачыў.

Гадоў дзесяць назад савецкія даследчыкі пачалі зноў пошукі лермантаўскіх матэрыялаў у зямлі Бад-Бюртэмберг. Але тут стала вядома, што яны ўжо не знаходзіліся больш у замку Хохберг, а перамясціліся ў Баварыю.

Не так даўно я атрымаў звесткі, што мохнікскі мастацтвазнаўца доктар Марцін Бінклер, які набыў лермантаўскія рэліквіі ў час распродажу маёмасці ў замку Хохберг, хоча прапанаваць нам абмяніць іх на рэдакцыйныя кнігі, якія адсутнічаюць у бібліятэках ФРН. Пачалася перапіска. Прафесар Бінклер запрасіў мяне пабачыць у ФРН і наведаць яго ў горадзе Фельдфінглі ў Мюнхене. Восенню 1962 года я быў камандзіраваны ў Заходнюю Германію, прыбыў у Бон, адкуль разам з супрацоўнікамі пасольства накіравалася да прафесара Бінклера.

Я думаю, няцяжка ўявіць маю нецярплівасць, пакуль прафесар даставаў і расказваў перада мною лермантаўскія аўтаграфі і мастацкія работы. Побач з тымі, што пабывалі ў руках Віскаватава, я ўбачыў яшчэ невядомы твор Лермантава, яго французскі экспромт, палатно работы паэта, на якім паказаны каўказскі

від, аўтаграф паэмы Іраклія Андронікаў «Ангел Смерці», выданы з Расіі 126 гадоў назад, аўтапартрэт паэта, акварэльны малюнак каханай ім жанчыны, выкананы яго рукой... Калі ўсе гэтыя рэчы былі разгледжаны, вучоны расказаў перада мною старадаўнія рускія альбомы, скажу: — Гэта — сюрпрыз!

У адным з альбомы я ўбачыў тры новыя аўтаграфі Лермантава, а таксама яго невядомы малюнак. Аказалася, што ўсе гэтыя альбомы належалі праўніку Верашчэгай — барону Вільгельму фон Кенігу, які жыў у Баварыі ў сваім сямейным замку Вартгаўзен. З размовы стала вядома, што ў адным з пакояў гэтага замка вісіць акварэль Лермантава.

Развітаўшыся з прафесарам Бінклерам, мы накіраваліся ў замак Вартгаўзен — гэта ў 170 кіламетрах ад Мюнхена, і, разгледзеўшы малюнак, які ўпрыгожвае гасціную барона, даведаліся яшчэ і пра тое, што фон Кенігу належалі лермантаўскія аўтаграфі, якія былі прыданыя некалькі гадоў назад з аўкцыі мюнхенскай фірмы «Карл унд Фабер». На развітанне барон доктар фон Кеніг падаваў мне батграфію з лістаў тэраграфаванага партрэта сваёй прабабці Александрыны Верашчэгай-Хюгель; яе партрэт, як думалі біяграфы Лермантава, у Расіі не захавалася.

Вярнуўся ў Маскву. Выступіў па Цэнтральным тэлебачанні. Расказваў пра вынікі паездкі ў Федэратыўную Рэспубліку Германія. Паказваю аўтаграфі, малюнкi, карціну, партрэт Александрыны Верашчэгай-Хюгель... Ці магуча ўявіць, што адбываецца ў гэты час на другім канцы горада — у квартыры маскішоў Комаяв? Юная мастачка Наталія Комаява зьявілася з месца, капае тэлефонную трубку і зноўні сваёй бабці — та я жыў у другім раёне Масквы:

— Ты тэлевізар глядзіш? — Гляджу. — Гэта той самы партрэт, што вісіць у цэбе над ложкам. — Той самы. — Адкуль ён у цэбе? — Я выняла гэтую літаграфію з нашага вялікага альбомы, што ляжыць у вас каля люстра...

Дзяўчына кідаецца да люстры, разгортвае альбом і... бачыць невядомы малюнак алоўкам з подпісам: «М. Лермантаў».

Гэта яшчэ не ўсё! Перадачу глядзелі не толькі маскішкі, але і ленынградцы. Аля з жыхарак гэтага горада — навуковец супрацоўнік Інстытута фізіялогіі Акадэміі навук ССР Антаніна Знаменская — піша пісьмо, у якім прапанаваў мне наведаць яе, калі мне здарыцца быць у Ленінградзе.

Лічы ў Ленінград і ў старадаўнім альбоме, які ўручае мне Знаменская, знаходжу два аўтаграфі Лермантава — аднаго вершы Лермантава і іншае... нікому невядомае. У альбоме, аказваецца, вельмі складаная і заблытаная гісторыя. Нарэшце, удаецца высветліць: ён належаў у свой час адной з вялікавешных знаемых Лермантава.

Але і гэта яшчэ не ўсё! Вярнуўся ў Маскву. Выклаўшы ў рэдакцыю «Апошніх паведамленняў Усеазаможнага радыё», з горада Серпухава — гэта ў ста кіламетрах ад Масквы — прыхэла мядзюшчына сястра Ганна Няжкова і хоча бачыць мяне. Яна чула па радыё маё гутарку пра Лермантава і прывезла з сабою альбом, вельмі маленькі, не большы за записную кніжку. І сьвярджае, што ў гэтым альбоме Лермантаў уласнаручна ўпісаў два вершаваныя радкі. Яе словы здаюцца проста неспрагоднымі. І, аднак, гэта сапраўды так:

«... да самых вядомых і пэважаных нашых маладых пісьменнікаў належыць Зугеніюш Кабатц. Па нацыянальнасці ён беларус, і яго першая кніжка апаляганню «П'яны анёль прысвечана гадоўнічым чынам Беларускай тэматыцы».

Пазней мне давялося бліжэй пазнаёміцца з «П'яным анёлем». І хоць, шчыра кажучы, не ўсё ў гэтым дзіўным пісьменніку прышлося аднолькава да спадабы, аднак нельга было не перадаваць не толькі цудоўны пейзажым замалюнкам, але і імкніўшыся пісьменніку да сучасных вобразу і тэм, да дэяння, драматычна напружанага, да моўнай выразнасці і інш. З гэтага боку асабліва вылучаюцца апаляганні «Беларускія трыпці», «Начлег», «Незвычайнае каларовае берагі», «Семафор», «Сорак піль кіраграм», «Дзве дарогі з крыжам».

Ды ўсё ж галоўная заслуга Э. Кабатца ў тым, што ён, як піша польскі крытык Мацей Кеняпацік, «першы ў маладой польскай прозе смею ўзяць беларускую тэматыку. Гэта ўжо не нейкае далёкае водгулле даўно мінулых год, не нейкія апісанні, афарбаваныя славядкавымі ўспамінамі пісьменніка старага пакалення, які правёў сваё дзяцінства ці юнацтва гады сярод «образачных» беларусаў, а жывая сучаснасць з яе шматграннасцю, з яе часам трагічнасцю».

Адзін з беларускіх народаў, з беларускіх лермантаў Зугеніюша Кабатца зьязвае не толькі тэматыка яго твораў.

Летась вядомае «Грыця ракет» Васіля Быкава выйшла яшчэ і на польскую арбіту (Polskiemu Instytutu Wydawniczemu Warszawa, 1963. Стар. 176. Тираж 10 000 + 250).

Пісьмо ў рэдакцыю

Паванжаны таварыш рэдактар! Давольна мне праз газету «Літаратура і мастацтва» выказаць сваю сапраўдную павагу ўсім, хто павінаваць мяне з пільнасцю і годзе і снава добрыя словы пра маю сціпную працу.

Вялікае дзякуй, мае, дарогі сяброў! Ямаў ХЕЛЕСКІ!

Вядомыя савецкія пісьменнікі-аўтары дзяржаўных і акадэмічных аўдыа і відеазапісаў, якіх ён сам іх назапісваў, апаляганню Іраклія Андроніка і выдатны акадэмік. За вынаходчы дзейнасць пісьменніку прысвоена званне заслужанага дзеяча мастацтва РСФСР. Іраклій Андронікаў — вучоны, гісторык, літаратуразнаўца, калектар. Амаля трынаццаць гадоў ён прысвяціў даследаванню жыцця і творчасці аднаго з найвялікшых паэту Расіі і ўсёго чалавечства Міхаіла Юр'евіча Лермантава. 150-годдзе з дня нараджэння менавіта аднаго савецкага грамадзяніна па радніку — Сусветнага Савета Міру ў сувязі з гэтай датай у Маскве, у выдавецтва «Художественная літаратура», выходзіць кніга Андронікава пра Лермантава. Ніжэй паведамляем расказвае пра тое, што новае змяшчае ў сабе гэтая праца.

— Кніга мая называецца «Лермантаў. Даследаванні і знаходкі». У значнай сваёй частцы яна пабудавана на матэрыялах, якія знойдзены мною за апошнія два гады і ў друку яшчэ не з'явіліся. А шукаў я іх доўга і пра гэта таксама раскажу ў сваёй кнізе.

Яшчэ пры жыцці паэта адна з яго далёкіх сваячак — яе звалі Александрыйнай Верашчэгай — выйшла замуж за вяртэбурскага дыпламата і, назаўсёды развітаўшыся з Расіяй, пасля таго ў замку Хохберг пабыў Штуртгарт. Яна павяла з сабою вершы юнага Лермантава, яго пісьмы, яго малюнкi, зробленыя паром, алоўкам, акварэлю.

Яшчэ пры жыцці паэта стрыечная сестра Верашчэгай Барвара Ланухіна, якую Лермантаў паштоўна кахаў да апошняй галіцы, перадала на захаванне ў замку Хохберг алоўкі і рукапісы, якія Міхаіл Юр'евіч падаваў ёй. Такім чынам, у Германіі стварылася вялікая калекцыя лермантаўскіх аўтаграфу і малюнкаў.

Пасля смерці Верашчэгай-Хюгель да яе нашчадкаў зварнуўся рускі вучоны — прафесар П. Віскаватаў. Некаторыя лермантаўскія рэліквіі — але далёка не ўсе — былі пазычаны яму ненадоўга з умовай, што ён верне іх. Віскаватаў зняў копіі, а самі рукапісы і малюнкi адаслаў у Германію. Гэта было ў 80-х гадах. З таго часу гэтых матэрыялаў ніхто з рускіх вучоных не бачыў.

Гадоў дзесяць назад савецкія даследчыкі пачалі зноў пошукі лермантаўскіх матэрыялаў у зямлі Бад-Бюртэмберг. Але тут стала вядома, што яны ўжо не знаходзіліся больш у замку Хохберг, а перамясціліся ў Баварыю.

Не так даўно я атрымаў звесткі, што мохнікскі мастацтвазнаўца доктар Марцін Бінклер, які набыў лермантаўскія рэліквіі ў час распродажу маёмасці ў замку Хохберг, хоча прапанаваць нам абмяніць іх на рэдакцыйныя кнігі, якія адсутнічаюць у бібліятэках ФРН. Пачалася перапіска. Прафесар Бінклер запрасіў мяне пабачыць у ФРН і наведаць яго ў горадзе Фельдфінглі ў Мюнхене. Восенню 1962 года я быў камандзіраваны ў Заходнюю Германію, прыбыў у Бон, адкуль разам з супрацоўнікамі пасольства накіравалася да прафесара Бінклера.

Я думаю, няцяжка ўявіць маю нецярплівасць, пакуль прафесар даставаў і расказваў перада мною лермантаўскія аўтаграфі і мастацкія работы. Побач з тымі, што пабывалі ў руках Віскаватава, я ўбачыў яшчэ невядомы твор Лермантава, яго французскі экспромт, палатно работы паэта, на якім паказаны каўказскі

від, аўтаграф паэмы Іраклія Андронікаў «Ангел Смерці», выданы з Расіі 126 гадоў назад, аўтапартрэт паэта, акварэльны малюнак каханай ім жанчыны, выкананы яго рукой... Калі ўсе гэтыя рэчы былі разгледжаны, вучоны расказаў перада мною старадаўнія рускія альбомы, скажу: — Гэта — сюрпрыз!

У адным з альбомы я ўбачыў тры новыя аўтаграфі Лермантава, а таксама яго невядомы малюнак. Аказалася, што ўсе гэтыя альбомы належалі праўніку Верашчэгай — барону Вільгельму фон Кенігу, які жыў у Баварыі ў сваім сямейным замку Вартгаўзен. З размовы стала вядома, што ў адным з пакояў гэтага замка вісіць акварэль Лермантава.

Развітаўшыся з прафесарам Бінклерам, мы накіраваліся ў замак Вартгаўзен — гэта ў 170 кіламетрах ад Мюнхена, і, разгледзеўшы малюнак, які ўпрыгожвае гасціную барона, даведаліся яшчэ і пра тое, што фон Кенігу належалі лермантаўскія аўтаграфі, якія былі прыданыя некалькі гадоў назад з аўкцыі мюнхенскай фірмы «Карл унд Фабер». На развітанне барон доктар фон Кеніг падаваў мне батграфію з лістаў тэраграфаванага партрэта сваёй прабабці Александрыны Верашчэгай-Хюгель; яе партрэт, як думалі біяграфы Лермантава, у Расіі не захавалася.

Вярнуўся ў Маскву. Выступіў па Цэнтральным тэлебачанні. Расказваў пра вынікі паездкі ў Федэратыўную Рэспубліку Германія. Паказваю аўтаграфі, малюнкi, карціну, партрэт Александрыны Верашчэгай-Хюгель... Ці магуча ўявіць, што адбываецца ў гэты час на другім канцы горада — у квартыры маскішоў Комаяв? Юная мастачка Наталія Комаява зьявілася з месца, капае тэлефонную трубку і зноўні сваёй бабці — та я жыў у другім раёне Масквы:

— Ты тэлевізар глядзіш? — Гляджу. — Гэта той самы партрэт, што вісіць у цэбе над ложкам. — Той самы. — Адкуль ён у цэбе? — Я выняла гэтую літаграфію з нашага вялікага альбомы, што ляжыць у вас каля люстра...

Дзяўчына кідаецца да люстры, разгортвае альбом і... бачыць невядомы малюнак алоўкам з подпісам: «М. Лермантаў».

Гэта яшчэ не ўсё! Перадачу глядзелі не толькі маскішкі, але і ленынградцы. Аля з жыхарак гэтага горада — навуковец супрацоўнік Інстытута фізіялогіі Акадэміі навук ССР Антаніна Знаменская — піша пісьмо, у якім прапанаваў мне наведаць яе, калі мне здарыцца быць у Ленінградзе.

Лічы ў Ленінград і ў старадаўнім альбоме, які ўручае мне Знаменская, знаходжу два аўтаграфі Лермантава — аднаго вершы Лермантава і іншае... нікому невядомае. У альбоме, аказваецца, вельмі складаная і заблытаная гісторыя. Нарэшце, удаецца высветліць: ён належаў у свой час адной з вялікавешных знаемых Лермантава.

Але і гэта яшчэ не ўсё! Вярнуўся ў Маскву. Выклаўшы ў рэдакцыю «Апошніх паведамленняў Усеазаможнага радыё», з горада Серпухава — гэта ў ста кіламетрах ад Масквы — прыхэла мядзюшчына сястра Ганна Няжкова і хоча бачыць мяне. Яна чула па радыё маё гутарку пра Лермантава і прывезла з сабою альбом, вельмі маленькі, не большы за записную кніжку. І сьвярджае, што ў гэтым альбоме Лермантаў уласнаручна ўпісаў два вершаваныя радкі. Яе словы здаюцца проста неспрагоднымі. І, аднак, гэта сапраўды так:

«... да самых вядомых і пэважаных нашых маладых пісьменнікаў належыць Зугеніюш Кабатц. Па нацыянальнасці ён беларус, і яго першая кніжка апаляганню «П'яны анёль прысвечана гадоўнічым чынам Беларускай тэматыцы».

Пазней мне давялося бліжэй пазнаёміцца з «П'яным анёлем». І хоць, шчыра кажучы, не ўсё ў гэтым дзіўным пісьменніку прышлося аднолькава да спадабы, аднак нельга было не перадаваць не толькі цудоўны пейзажым замалюнкам, але і імкніўшыся пісьменніку да сучасных вобразу і тэм, да дэяння, драматычна напружанага, да моўнай выразнасці і інш. З гэтага боку асабліва вылучаюцца апаляганні «Беларускія трыпці», «Начлег», «Незвычайнае каларовае берагі», «Семафор», «Сорак піль кіраграм», «Дзве дарогі з крыжам».

Ды ўсё ж галоўная заслуга Э. Кабатца ў тым, што ён, як піша польскі крытык Мацей Кеняпацік, «першы ў маладой польскай прозе смею ўзяць беларускую тэматыку. Гэта ўжо не нейкае далёкае водгулле даўно мінулых год, не нейкія апісанні, афарбаваныя славядкавымі ўспамінамі пісьменніка старага пакалення, які правёў сваё дзяцінства ці юнацтва гады сярод «образачных» беларусаў, а жывая сучаснасць з яе шматграннасцю, з яе часам трагічнасцю».

Адзін з беларускіх народаў, з беларускіх лермантаў Зугеніюша Кабатца зьязвае не толькі тэматыка яго твораў.

Летась вядомае «Грыця ракет» Васіля Быкава выйшла яшчэ і на польскую арбіту (Polskiemu Instytutu Wydawniczemu Warszawa, 1963. Стар. 176. Тираж 10 000 + 250).

Пісьмо ў рэдакцыю

Паванжаны таварыш рэдактар! Давольна мне праз газету «Літаратура і мастацтва» выказаць сваю сапраўдную павагу ўсім, хто павінаваць мяне з пільнасцю і годзе і снава добрыя словы пра маю сціпную працу.

Вялікае дзякуй, мае, дарогі сяброў! Ямаў ХЕЛЕСКІ!

Вядомыя савецкія пісьменнікі-аўтары дзяржаўных і акадэмічных аўдыа і відеазапісаў, якіх ён сам іх назапісваў, апаляганню Іраклія Андроніка і выдатны акадэмік. За вынаходчы дзейнасць пісьменніку прысвоена званне заслужанага дзеяча мастацтва РСФСР. Іраклій Андронікаў — вучоны, гісторык, літаратуразнаўца, калектар. Амаля трынаццаць гадоў ён прысвяціў даследаванню жыцця і творчасці аднаго з найвялікшых паэту Расіі і ўсёго чалавечства Міхаіла Юр'евіча Лермантава. 150-годдзе з дня нараджэння менавіта аднаго савецкага грамадзяніна па радніку — Сусветнага Савета Міру ў сувязі з гэтай датай у Маскве, у выдавецтва «Художественная літаратура», выходзіць кніга Андронікава пра Лермантава. Ніжэй паведамляем расказвае пра тое, што новае змяшчае ў сабе гэтая праца.

— Кніга мая называецца «Лермантаў. Даследаванні і знаходкі». У значнай сваёй частцы яна пабудавана на матэрыялах, якія знойдзены мною за апошнія два гады і ў друку яшчэ не з'явіліся. А шукаў я іх доўга і пра гэта таксама раскажу ў сваёй кнізе.

Яшчэ пры жыцці паэта адна з яго далёкіх сваячак — яе звалі Александрыйнай Верашчэгай — выйшла замуж за вяртэбурскага дыпламата і, назаўсёды развітаўшыся з Расіяй, пасля таго ў замку Хохберг пабыў Штуртгарт. Яна павяла з сабою вершы юнага Лермантава, яго пісьмы, яго малюнкi, зробленыя паром, алоўкам, акварэлю.

Яшчэ пры жыцці паэта стрыечная сестра Верашчэгай Барвара Ланухіна, якую Лермантаў паштоўна кахаў да апошняй галіцы, перадала на захаванне ў замку Хохберг алоўкі і рукапісы, якія Міхаіл Юр'евіч падаваў ёй. Такім чынам, у Германіі стварылася вялікая калекцыя лермантаўскіх аўтаграфу і малюнкаў.

Пасля смерці Верашчэгай-Хюгель да яе нашчадкаў зварнуўся рускі вучоны — прафесар П. Віскаватаў. Некаторыя лермантаўскія рэліквіі — але далёка не ўсе — былі пазычаны яму ненадоўга з умовай, што ён верне іх. Віскаватаў зняў копіі, а самі рукапісы і малюнкi адаслаў у Германію. Гэта было ў 80-х гадах. З таго часу гэтых матэрыялаў ніхто з рускіх вучоных не бачыў.

Гадоў дзесяць назад савецкія даследчыкі пачалі зноў пошукі лермантаўскіх матэрыялаў у зямлі Бад-Бюртэмберг. Але тут стала вядома, што яны ўжо не знаходзіліся больш у замку Хохберг, а перамясціліся ў Баварыю.

Не так даўно я атрымаў звесткі, што мохнікскі мастацтвазнаўца доктар Марцін Бінклер, які набыў лермантаўскія рэліквіі ў час распродажу маёмасці ў замку Хохберг, хоча прапанаваць нам абмяніць іх на рэдакцыйныя кнігі, якія адсутнічаюць у бібліятэках ФРН. Пачалася перапіска. Прафесар Бінклер запрасіў мяне пабачыць у ФРН і наведаць яго ў горадзе Фельдфінглі ў Мюнхене. Восенню 1962 года я быў камандзіраваны ў Заходнюю Германію, прыбыў у Бон, адкуль разам з супрацоўнікамі пасольства накіравалася да прафесара Бінклера.

Я думаю, няцяжка ўявіць маю нецярплівасць, пакуль прафесар даставаў і расказваў перада мною лермантаўскія аўтаграфі і мастацкія работы. Побач з тымі, што пабывалі ў руках Віскаватава, я ўбачыў яшчэ невядомы твор Лермантава, яго французскі экспромт, палатно работы паэта, на якім паказаны каўказскі

від, аўтаграф паэмы Іраклія Андронікаў «Ангел Смерці», выданы з Расіі 126 гадоў назад, аўтапартрэт паэта, акварэльны малюнак каханай ім жанчыны, выкананы яго рукой... Калі ўсе гэтыя рэчы былі разгледжаны, вучоны расказаў перада мною старадаўнія рускія альбомы, скажу: — Гэта — сюрпрыз!

У адным з альбомы я ўбачыў тры новыя аўтаграфі Лермантава, а таксама яго невядомы малюнак. Аказалася, што ўсе гэтыя альбомы належалі праўніку Верашчэгай — барону Вільгельму фон Кенігу, які жыў у Баварыі ў сваім сямейным замку Вартгаўзен. З размовы стала вядома, што ў адным з пакояў гэтага замка вісіць акварэль Лермантава.

Развітаўшыся з прафесарам Бінклерам, мы накіраваліся ў замак Вартгаўзен — гэта ў 170 кіламетрах ад Мюнхена, і, разгледзеўшы малюнак, які ўпрыгожвае гасціную барона, даведаліся яшчэ і пра тое, што фон Кенігу належалі лермантаўскія аўтаграфі, якія былі прыданыя некалькі гадоў назад з аўкцыі мюнхенскай фірмы «Карл унд Фабер». На развітанне барон доктар фон Кеніг падаваў мне батграфію з лістаў тэраграфаванага партрэта сваёй прабабці Александрыны Верашчэгай-Хюгель; яе партрэт, як думалі біяграфы Лермантава, у Расіі не захавалася.

Вярнуўся ў Маскву. Выступіў па Цэнтральным тэлебачанні. Расказваў пра вынікі паездкі ў Федэратыўную Рэспубліку Германія. Паказваю аўтаграфі, малюнкi, карціну, партрэт Александрыны Верашчэгай-Хюгель... Ці магуча ўявіць, што адбываецца ў гэты час на другім канцы горада — у квартыры маскішоў Комаяв? Юная мастачка Наталія Комаява зьявілася з месца, капае тэлефонную трубку і зноўні сваёй бабці — та я жыў у другім раёне Масквы:

— Ты тэлевізар глядзіш? — Гляджу. — Гэта той самы партрэт, што вісіць у цэбе над ложкам. — Той самы. — Адкуль ён у цэбе? — Я выняла гэтую літаграфію з нашага вялікага альбомы, што ляжыць у вас каля люстра...

Дзяўчына кідаецца да люстры, разгортвае альбом і... бачыць невядомы малюнак алоўкам з подпісам: «М. Лермантаў».

Гэта яшчэ не ўсё! Перадачу глядзелі не толькі маскішкі, але і ленынградцы. Аля з жыхарак гэтага горада — навуковец супрацоўнік Інстытута фізіялогіі Акадэміі навук ССР Антаніна Знаменская — піша пісьмо, у якім прапанаваў мне наведаць яе, калі мне здарыцца быць у Ленінградзе.

Лічы ў Ленінград і ў старадаўнім альбоме, які ўручае мне Знаменская, знаходжу два аўтаграфі Лермантава — аднаго вершы Лермантава і іншае... нікому невядомае. У альбоме, аказваецца, вельмі складаная і заблытаная гісторыя. Нарэшце, удаецца высветліць: ён належаў у свой час адной з вялікавешных знаемых Лермантава.

Але і гэта яшчэ не ўсё! Вярнуўся ў Маскву. Выклаўшы ў рэдакцыю «Апошніх паведамленняў Усеазаможнага радыё», з горада Серпухава — гэта ў ста кіламетрах ад Масквы — прыхэла мядзюшчына сястра Ганна Няжкова і хоча бачыць мяне. Яна чула па радыё маё гутарку пра Лермантава і прывезла з сабою альбом, вельмі маленькі, не большы за записную кніжку. І сьвярджае, што ў гэтым альбоме Лермантаў уласнаручна ўпісаў два вершаваныя радкі. Яе словы здаюцца проста неспрагоднымі. І, аднак, гэта сапраўды так:

«... да самых вядомых і пэважаных нашых маладых пісьменнікаў належыць Зугеніюш Кабатц. Па нацыянальнасці ён беларус, і яго першая кніжка апаляганню «П'яны анёль прысвечана гадоўнічым чынам Беларускай тэматыцы».

Пазней мне давялося бліжэй пазнаёміцца з «П'яным анёлем». І хоць, шчыра кажучы, не ўсё ў гэтым дзіўным пісьменніку прышлося аднолькава да спадабы, аднак нельга было не перадаваць не толькі цудоўны пейзажым замалюнкам, але і імкніўшыся пісьменніку да сучасных вобразу і тэм, да дэяння, драматычна напружанага, да моўнай выразнасці і інш. З г